

DIVERSITEIT OP DE KIESLIJSTEN VERKIEZINGEN 2014

Auteurs

Catelijne Devriendt

Naima Charkaoui

Inhoud

1.	Diversiteit op de kieslijsten 2014: trends en vergelijkingen	2
1.1.	Eerdere vaststellingen	2
1.2.	Onderzoeksvraag	2
1.3.	Onderzoeksmethode	3
1.4.	Definities, termen en cijfers	3
2.	Diversiteit anno 2014: resultaten.....	5
2.1.	Kleur in de parlementen anno 2014.....	5
2.2.	Kieskandidaten met een migratieachtergrond t.o.v. de etnisch-culturele diversiteit van de bevolking	6
2.3.	Verdeling naar partijen.....	9
2.3.1.	Eerdere bevindingen	9
2.3.2.	De cijfers van 2014	11
2.3.3.	Links-rechts-tegenstelling.....	11
2.4.	Kandidaten met een migratieachtergrond: koplopers of staartrijders?	11
2.5.	Verdeling naar afkomst van de kandidaten	13
2.5.1.	Eerdere bevindingen	13
2.5.2.	Vergelijking 2006-2012.....	15
2.5.3.	Trends 2014.....	16
2.6.	Inkleuring = vervrouwelijking?	17
3.	Conclusies en aanbevelingen	18
3.1.	Conclusies.....	18
3.2.	Aanbevelingen.....	19
	Bibliografie	20

1. Diversiteit op de kieslijsten 2014: trends en vergelijkingen

Dit is het eerste rapport van het Minderhedenforum over etnische diversiteit in de *regionale* en *federale* politiek. Eerder al onderzocht het Minderhedenforum de etnische diversiteit in de *lokale* politiek (Messiaen, 2012) (Meknouzi, 2012).

1.1. Eerdere vaststellingen

Het eerste rapport, *Koplopers van de politieke participatie* (Messiaen, 2012), was gebaseerd op een telling van het aantal Vlaamse en Brusselse schepenen, gemeenteraadsleden en OCMW-mandatarissen met een migratieachtergrond. En op een bevraging die gehouden werd bij lokale mandatarissen uit etnisch-culturele minderheden.

Conclusies uit dit rapport waren onder andere dat in het algemeen gemeenteraden noch schepencolleges de lokale etnisch-culturele diversiteit weerspiegelden. Bovendien bleek de diversiteit van de lokale mandatarissen geconcentreerd in een aantal centrumsteden. Ook Brussel, met 'slechts' een (onder)vertegenwoordiging van 38,7% in de schepencolleges, scoorde beter dan het Vlaamse gemiddelde. Opmerkelijk was verder de vaststelling dat mandatarissen met een migratieachtergrond verjonging en vervrouwelijking in de hand werken.

Het tweede rapport, *Kleur op de lijst* (Meknouzi, 2012), focuste op de kieslijsten van de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2012. Centrale vraag was de mate van ondervertegenwoordiging van mensen met een migratieachtergrond op die lijsten.

De lijsten bleken de etnische diversiteit van de bevolking in de centrumsteden maar voor de helft te weerspiegelen. Dit resultaat was wel een merkbare verbetering ten opzichte van de gemeenteraadsverkiezingen van 2006: een sprong van 6,97% kandidaten met een migratieachtergrond in 2006 naar 9,46% in 2012. Hoe linkser een partij, hoe meer kandidaten met een migratieachtergrond. Hoewel sp.a stilaan de hete adem van centrumpartijen als CD&V en Open VLD op dit vlak begon te voelen.

Een diepgaande analyse over het effect van meer diversiteit op de lijsten nà de gemeenteraadsverkiezingen, gebeurde helaas niet. Een eerste screening wijst er wel op dat meer kleur op de lijsten niet zorgde voor meer kleur in de gemeenteraden, schepencolleges en op burgemeestersposten. Integendeel, de mate van vertegenwoordiging zakte licht. De diversiteit in de colleges van burgemeester en schepenen in de Vlaamse centrumsteden gleed af van 6,19% in 2006 naar 5,30% in 2012. Wanneer Nadia Sminate in 2015 de burgemeesterssjerp in Londerzeel overneemt, zal Vlaanderen welgeteld één burgemeester met migratieachtergrond tellen. Bij de gemeenteraadsleden bleef het cijfer hooguit stabiel: 8,6% in 2006, 8,4% in 2012 (Minderhedenforum, 2013).

1.2. Onderzoeksvraag

Hamvraag van dit 3e rapport ligt in de lijn van die van het 2e rapport, met dat verschil dat het hier om regionale en federale kieslijsten gaat. De onderzoeksvraag luidt dus: in hoeverre reflecteren de kieslijsten voor de verkiezingen van 25 mei 2014 de etnisch-culturele diversiteit in Vlaanderen en Brussel?

Daarbij zoomen we in op de gelijkenissen en verschillen tussen de kiesdistricten, kiesniveaus en partijen. We kijken naar de plaats op de lijst die kandidaten met een migratieachtergrond krijgen toebedeeld. Tot slot nemen we de herkomstgroep van de kandidaten onder loep en gaan we na of de link tussen etnische diversiteit en vervrouwelijking, zoals vastgesteld in ons 1^e rapport, weer opgaat.

De lijsten voor het Europees parlement hebben we niet gescreend. De Vlaamse gemeenschap wordt in Europa vertegenwoordigd door 13 parlementsleden. Dat is te weinig om van echte trends te kunnen spreken.

1.3. Onderzoeksmethode

Net als in de vorige rapporten, screenden we – bij gebrek aan een andere onderzoeksmethode (Messiaen, 2012) - de kieslijsten op basis van naamherkenning. Dat deden we via visuele herkenning van voor- en achternaam, waar mogelijk aangevuld met (gekende) andere uiterlijke kenmerken. Bij twijfel volgde opzoekwerk op internet en navraag bij de lokale partijafdelingen.

Zo schatten we in wie tot de groep van ‘zichtbare minderheden’ behoort – dat wil zeggen mensen die gepercipieerd worden als etnisch-culturele minderheden. Deze intuïtieve benadering sluit aan bij de perceptie van etnisch-culturele minderheden in het sociale verkeer, maar heeft een aantal beperkingen. Naamherkenning is een onderzoeksmethode die niet 100 procent objectief en foutloos is. Uiterlijke kenmerken zijn dan weer niet uit een namenlijst af te leiden en worden daarom mogelijk onderschat.

Verder is het zo dat we werkten met de kieslijsten die we kregen van de partijen. Deadline voor het indienen van kieslijsten bij het Agentschap voor Binnenlands Bestuur was 8 mei 2014. De gegevens waarop we ons onderzoek baseerden, dateren van net daarvoor. Het is dus niet uitgesloten dat er kleine verschillen zijn tussen onze gegevens en de uiteindelijke kieslijsten.

1.4. Definities, termen en cijfers

Alvorens onze analyse te starten, is een kort woord van uitleg bij de gebruikte definities en cijfers op zijn plaats.

Voor de naamherkenning werkten we met de groepsindelingen zoals gebruikt in de bovengenoemde rapporten van het Minderhedenforum. De gescreende ‘etnisch-culturele’ namen worden onderverdeeld in Maghrebijns, Turks, Zuid-Europees, Centraal- en Oost-Europees, Aziatisch, Subsaharaans en ‘andere’. De groep ‘personen met een migratieachtergrond’ wordt in dit systeem ruim genomen: er wordt meerdere generaties teruggegaan én ook mensen uit Zuid-, Centraal- en Oost-Europa worden meegenomen in de telling.

Voor wat betreft cijfers over het aantal inwoners met een migratieachtergrond in Vlaanderen, gebruikten we de cijfers van socioloog Jan Hertogen (zie www.npdata.be). Voor de bevolkingscijfers hadden we ook de cijfers van de Lokale Inburgerings- en Integratiebarometer (LIM) tot onze beschikking én de cijfers van de provinciale Steunpunten Lokale Planning. In de LIM is er sprake van personen van ‘vreemde herkomst’. Dat begrip wordt gedefinieerd als ‘oudste niet-Belgische nationaliteit van de persoon zelf en, bij diegenen die nog thuis wonen, oudste niet Belgische nationaliteit van de moeder (of de vader bij alleenstaande vaders).’ De steunpunten Sociale Planning werken dan weer veelal met cijfers op basis van de geboortenationaliteit.

Voor vergelijkingen met het aantal stemgerechtigden met een migratieachtergrond hadden we naast de cijfers van Hertogen nog die van het Centre Demo van de UCL. Het Centre Demo rekent alleen de kiezers geboren met een vreemde nationaliteit tot de groep kiezers met migratieachtergrond.

Concreet wil dit zeggen dat de scope van Hertogen het breedst is. En in die zin dus het nauwst aansluit bij het systeem van naamherkenning dat we gebruiken voor de screening van de kieslijsten. Bovendien heeft Hertogen ook cijfers voor Brussel, wat voor de LIM niet geldt. Door het gebruiken van de cijfers van Hertogen denken we dus het minst appels met peren te vergelijken. We moeten ons er echter van bewust zijn dat er geen cijfers bestaan waarover algemene eensgezindheid bestaat.

2. Diversiteit anno 2014: resultaten

In onze analyse van etnisch-culturele diversiteit op de kieslijsten van de verkiezingen van 25 mei 2014 bekijken we een aantal zaken.

We vertrekken bij een korte stand van zaken van de aanwezigheid van etnische diversiteit in het huidige Vlaamse, Brusselse en federale parlement. Dan gaan we in op het aantal kieskandidaten op de lijsten ten opzichte van de etnisch-culturele diversiteit in de bevolking. Vervolgens bekijken we van dichtbij de verdeling van kandidaten met een migratieachtergrond over de verschillende partijen en zoomen we in op de plaats op de lijst die etnische kandidaten krijgen toebedeeld. Tot slot hebben we aandacht voor de afkomst van ‘gekleurde’ kandidaten en wat hun effect is op het genderevenwicht.

2.1. Kleur in de parlementen anno 2014

Hieronder geven we een overzicht van het aantal parlementsleden met een migratieachtergrond van het Vlaamse en Brusselse parlement (einde legislatuur 2009-2014) en het federale parlement (einde legislatuur 2010-2014).

Tabel 1a: Parlementsleden met een migratieachtergrond – Vlaams parlement 2014

Partij	Totaal aantal parlementsleden	Migratieachtergrond	Percentage
cd&v	31	1	3,20%
VB	18	0	0%
Open VLD	21	1	4,76%
sp.a	19	4	21%
n-va	17	0	0%
LDD	8	0	0%
Groen	7	1	14,20%
UF	1	0	0%
Onafh.	2	0	0%
Totaal	124	7	5,64%

Tabel 1b: Vlaamse Parlementsleden met een migratieachtergrond – Brussels parlement 2014

Partij	Totaal aantal parlementsleden van de Vlaamse partijen	Aantal migratieachtergrond	Procent
Open VLD	4	0	0%
sp.a	4	1	25%
VB	1	0	0%
CD&V	3	0	0%
Groen	2	0	0%
Vlaamse Demokraten	2	0	0%
N-VA	1	0	0%
Totaal	17	1	5,80%

Tabel 1c: Vlaamse Parlementsleden met een migratieachtergrond – federaal parlement 2014

Partij	Totaal aantal parlementsleden Vlaamse gemeenschap (kamer + senaat)	Aantal migratieachtergrond (kamer + senaat)	Procent
sp.a*	20	8	40%
n-va	41	2	4,87%
Open VLD	19	0	0%
CD&V	24	1	4,16%
Groen*	7	2	29%
VB	15	0	0%
LDD	1	0	0%
Onafhankelijk	1	0	0%
Totaal	128	13	10,15%

* 1 parlements lid met migratieachtergrond is een onrechtstreeks verkozen gemeenschapssenaator, die ook zetelt in het Vlaams parlement

** Groen vormt in het federaal parlement één fractie met Ecolo. We tellen hier alleen de Nederlandstaligen van de groene fractie.

Omdat dit het eerste rapport is over etnische vertegenwoordiging op regionaal en federaal niveau, kunnen we nog niet vergelijken met vroegere cijfers.

Een belangrijke vaststelling die we nu al wél kunnen doen, is dat in het Vlaams parlement 3 van de 7 parlementsleden met een migratieachtergrond als opvolger aan een zetel geraakten. Voor het federaal parlement geldt dit voor 5 van de 13 etnische kandidaten. Wanneer we in 2.4. kijken naar de plaatsen die kandidaten met een migratieachtergrond bezetten op de lijsten, zullen we daarom ook aandacht besteden aan de opvolgersplaatsen.

2.2. Kieskandidaten met een migratieachtergrond t.o.v. de etnisch-culturele diversiteit van de bevolking

Centrale vraag van dit rapport is in welke mate de kandidaatslijsten de etnisch-culturele diversiteit van de bevolking in een kiesdistrict weerspiegelen. De vergelijking tussen de mate van diversiteit op een lijst met die van haar kiesdistrict is essentieel. De kiesdistricten Antwerpen en Brussel zijn natuurlijk veel diverser dan bijvoorbeeld het kiesdistrict West-Vlaanderen.

Wanneer we deze percentages per kiesdistrict vergelijken met het percentage etnisch-culturele minderheden op de lijst, zien we in hoeverre deze zijn vertegenwoordigd op de lijsten. Onderstaande tabellen drukken dit op 2 manieren uit. De kolom 'kloof' geeft het verschil (in procentpunt) tussen de diversiteit in de bevolking en die op de lijsten. De kolom daarnaast geeft de mate waarin etnisch-culturele minderheden vertegenwoordigd zijn weer. Daartoe deelden we het percentage van diversiteit op de lijsten door het % diversiteit in de bevolking.

Tabellen 2a, 2b en 2c geven cijfers over de verhouding tussen kandidaten met een migratieachtergrond en de bevolking met een migratieachtergrond op respectievelijk de lijsten voor het Vlaams parlement, het federaal parlement en het Brussels parlement. We screenen de lijsten van PVDA, Groen, Sp.a, CD&V, Open Vld, N-VA en Vlaams Belang. Brussel wordt telkens apart

getoond, omdat dit anders de gemiddelden té hard zou vertekenen. Belangrijk om weten is dat we in Brussel alleen keken naar de ‘Vlaamse’ lijsten.

Ter herinnering: in het percentage ‘etnisch-culturele minderheden in bevolking’ zijn alle mensen met een niet-Belgische afkomst gerekend, uitgezonderd van Noord- en West-Europeanen. Zuid-, Centraal- en Oost-Europeanen worden dus wel meegerekend.

Tabel 2a: aantal kandidaten met een migratieachtergrond t.o.v. aantal inwoners met een migratieachtergrond (lijsten voor Vlaams parlement)

Kiesdistrict	%etnisch-culturele minderheden in bevolking*	% etnisch-culturele minderheden op lijsten	KLOOF (verschil bevolking en lijsten)	Mate van vertegenwoordiging
Antwerpen	14,1%	10,78%	3,32%	76,45%
Limburg	10%	11,39%	-1,39%	113,9%
Oost-Vlaanderen	9,4%	5,98%	3,42%	63,61%
Vlaams-Brabant	9%	5,95%	3,05%	66,11%
West-Vlaanderen	4,4%	1,88%	2,52%	42,72%
Gemiddeld				72,55%

*Bron: Jan Hertogen, www.npdata.be

Kiesdistrict	%etnisch-culturele minderheden in bevolking*	% etnisch-culturele minderheden op lijsten	KLOOF (verschil bevolking en lijsten)	Mate van vertegenwoordiging
Brussel	75,10%	8,33%	66,77%	11,09%

*Bron: Jan Hertogen, www.npdata.be

Tabel 2b: aantal kandidaten met een migratieachtergrond t.o.v. aantal inwoners met een migratieachtergrond (lijsten voor federaal parlement)

Kiesdistrict	%etnisch-culturele minderheden in bevolking	% etnisch-culturele minderheden op lijsten	KLOOF (verschil bevolking en lijsten)	Mate van vertegenwoordiging
Antwerpen	14,1%	10,03%	4,07%	71,13%
Limburg	10%	12,03%	-2,03%	120,30%
Oost-Vlaanderen	9,4%	2,30%	7,1%	24,46%
Vlaams-Brabant	9%	3,97%	5,03%	44,11%
West-Vlaanderen	4,4%	2,29%	2,11%	52,04%
Gemiddeld				68,41%

Kiesdistrict	%etnisch-culturele minderheden in bevolking	% etnisch-culturele minderheden op lijsten	KLOOF (verschil bevolking en lijsten)	Mate van vertegenwoordiging
Brussel	75,10%	11,96%	63,14	15,95%

Tabel 2c: aantal kandidaten met een migratieachtergrond t.o.v. aantal inwoners met een migratieachtergrond (lijsten voor Brussels parlement)

Kiesdistrict	%etnisch-culturele minderheden in bevolking	% etnisch-culturele minderheden op lijsten	KLOOF (verschil bevolking en lijsten)	Mate van vertegenwoordiging
Brussel	75,10%	15,15%	59,95	20,17%

In de tabellen zien we - behalve in Limburg – overal een kloof tussen het aantal inwoners met een migratieachtergrond en het aantal verkiezingskandidaten met een migratieachtergrond. Er zijn echter wel opvallende verschillen tussen de kiesdistricten en tussen de kiesniveaus.

De ‘Vlaamse’ lijsten in Brussel scoren qua diversiteit erg laag. We zien voor de lijsten van respectievelijk het Vlaamse, het federale en het Brusselse parlement kloven van 66,77%-punt, 63,14%-punt en 59,95%-punt. De Brusselse partijen komen op géén enkele lijst verder dan een goede 20% vertegenwoordiging. Dit waar de Franstalige partijen in Brussel er wel in slagen om voldoende verkiezingskandidaten met een migratieachtergrond in hun rangen op te nemen.

Wat betreft de Vlaamse provincies doen vooral Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen het niet goed. Die tendens komt het sterkst tot uiting op de lijsten van het federale parlement, met kloven van 5,03%-punt (Vlaams-Brabant) en 7,1%-punt (Oost-Vlaanderen).

Antwerpen doet het dan weer beter met een vertegenwoordiging van 76,45% voor het Vlaamse en 71,13% voor het federale parlement. Limburg is koploper, met zowel voor het Vlaamse als voor het federale parlement een oververtegenwoordiging.

Als we vergelijken met de cijfers die we met de gemeenteraadsverkiezingen van 2012 berekenden voor de centrumsteden, zien we – als we Brussel buiten beschouwing laten - een stijging van de globale vertegenwoordiging. Van 52,44% in 2012, gaan we naar 68,41% voor het federale en 72,55% vertegenwoordiging voor het Vlaamse parlement. Erg veel conclusies kunnen we daar wellicht niet uit trekken. In 2012 keken we alleen naar de centrumsteden en niet naar de hele provincie. Bovendien ging het toen om lokale verkiezingen.

Hoe groot de kans is dat de aanwezigheid van etnische kandidaten zich effectief vertaalt naar politieke participatie, bekijken we verder in de tekst. In 2.4. (zie p.11) gaan we namelijk in op de plaatsen die kandidaten met een migratieachtergrond krijgen op de lijsten.

2.3. Verdeling naar partijen

De hoofdrolspelers in de lijstvorming zijn de politieke partijen. Zij beslissen wie op de lijst komt en op welke plaats. Daarom is het interessant om per partij na te gaan hoeveel kandidaten uit etnisch-culturele minderheden zij op hun lijsten plaatsen. Verderop in de tekst (zie p.11) kijken we dan naar de plaats op de lijst die etnisch-culturele minderheden krijgen toebedeeld.

Tabellen 3b, 3c en 3d geven het aantal kandidaten met een migratieachtergrond weer voor respectievelijk het Vlaamse, het federale en het Brusselse parlement. Alvorens deze tabellen te analyseren en interpreteren, grijpen we even terug naar onze eerdere vaststellingen over de link tussen (kandidaat-)politici en partijen.

2.3.1. Eerdere bevindingen

In onze rapporten uit 2012 kwam een duidelijke link naar voor tussen de politieke oriëntatie van een partij en het aantal (kandidaat-)politici met een migratieachtergrond. In *Koplopers van de politieke participatie* (Messiaen, 2012), waarin lokale politici en mandatarissen onder de loep werden genomen, stelden we voor wat betreft de Vlaamse partijen vast dat het vooral sp.a was die politici uit etnisch-culturele minderheden huisde. Brussel gaf een diffuser beeld, maar ook daar waren de socialisten (met de PS) koploper.

In *Kleur op de lijst* (Meknouzi, 2012), waarin de lokale kieslijsten van de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 en 2012 werden uitgevlooid, moesten we dit beeld een beetje bijstellen (zie tabel 3d). Nog altijd bleken de linkse partijen de leiding te nemen op het vlak van kleur op de lijsten. We stelden echter vast dat sp.a in 2012 achterop hinkte ten opzichte van PVDA en Groen. Het sloot in dat jaar dan ook eerder aan bij de centrumpartijen CD&V en Open VLD. Van die centrumpartijen maakte vooral CD&V een grote sprong voorwaarts tussen 2006 en 2012. N-VA scoorde een stuk zwakker.

Tabel 3a: evolutie van de etnische diversiteit op de lijsten voor de gemeenteraadsverkiezingen van de centrumsteden 2006-2012 (per partij)

Partij	% etnisch-culturele minderheden 2006	% etnisch-culturele minderheden 2012	Vershil (ppt)
PVDA	13,09%	16,50%	+3,41
Groen	9,06%	13,40%	+4,34
sp.a	10,11%	10,78%	+0,67
CD&V	4,85%	9,52%	+4,68
Open Vld	6,62%	8,78%	+2,15
N-VA	4,86%	5,37%	+0,50
Vlaams Belang	1,67%	1,85%	+0,18
Totalen	6,74%	9,46%	+2,72

En wat vertellen de cijfers van de kieslijsten 2014?

Tabel 3b: verdeling naar partijen 2014 (lijsten Vlaams parlement*)

Partij	% etnisch-culturele minderheden
PVDA*	11,11%
Groen	12,38%
sp.a	11,90%
CD&V	4,28%
Open VLD	6,66%
N-VA	3,33%
Vlaams Belang	1,42%
Totalen	7,30%

* PVDA komt in Brussel niet op met een Vlaamse lijst. De Brusselse afdelingen beïnvloeden het gemiddelde doorgaans positief.

Tabel 3c: verdeling naar partij 2014 (lijsten federaal parlement*)

Partij	% etnisch-culturele minderheden
PVDA**	11,87%
Groen*	10%
sp.a	11,87%
CD&V	6,25%
Open VLD	5%
N-VA	1,87%
Vlaams Belang	0,62%
Totalen	6,78%

* Groen komt voor het federaal parlement in Brussel op met Ecolo. Voor het percentage Brusselse Groenen met migratieachtergrond werd alleen gekeken naar de Nederlandstalige kandidaten.

**Ook PVDA komt in Brussel voor het federaal parlement op met haar Franstalige zusterpartij PTB. Daar berekenden we het aantal kandidaten met een migratieachtergrond t.o.v. de globale lijst, omdat PVDA, in tegenstelling tot Groen, niet aangeeft welke de Nederlandstalige kandidaten zijn.

Tabel 3d: verdeling naar partij 2014 (Brussels parlement)

Partij	% etnisch-culturele minderheden
PVDA	n.v.t.*
Groen	12,12%
sp.a	33,33%
CD&V	24,24%
Open VLD	9,09%
N-VA	12,12%
Vlaams Belang	0,0%
Totalen	15,15%

*PVDA komt voor het Brussels parlement samen met haar Franstalige zusterpartij PTB op. Het is een Franstalige kieslijst.

2.3.2. De cijfers van 2014

De meeste partijen scoorden qua diversiteit hoger in 2012 dan in 2014. De verklaring daarvoor ligt waarschijnlijk in het feit dat de percentages van 2012 berekend werden op basis van de lijsten uit de centrumsteden.

Toch vallen de lage cijfers van Open VLD en CD&V op. Zoals hierboven al gezegd, toonde een vergelijking van de kieslijsten van 2006 en 2012 een inhaalbeweging van deze partijen. CD&V ging van 4,85% kandidaten met een migratieachtergrond in 2006 naar 9,52% in 2012. Open VLD maakte een kleinere sprong van 6,62% naar 8,78%. Op de regionale en federale lijsten 2014 komt CD&V amper aan 4,28% en 6,25%, Open VLD aan 6,66% en 5%. De inhaalbeweging die deze twee partijen maakten tussen 2006 en 2012, konden ze niet doortrekken naar het nationale niveau.

2.3.3. Links-rechts-tegenstelling

De lijsten voor het Vlaamse en federale parlement tekenen opnieuw kleurrijker aan de linkerkant van het politieke spectrum. Hoe rechtser georiënteerd, hoe lager het aantal verkiezingskandidaten met een migratieachtergrond van een partij. Het verschil tussen de partij met het hoogste aantal etnische kandidaten en de partij met het laagste aantal etnische kandidaten is groot: 10,48%-punt voor de lijsten voor het Vlaams parlement en zelfs 11,25 %-punt voor de federale lijsten. We kunnen dus spreken van een echte trend.

De lijsten voor het Brusselse parlement volgen de links-rechts-tegenstelling niet. Sp.a Brussel scoort weliswaar erg hoog met 33,33% kandidaten met een migratieachtergrond. Groen doet het dan weer erg matig, met een cijfer van 12,12%. Dat is hetzelfde cijfer als N-VA en maar een goede 3%-punt hoger dan Open VLD. CD&V klokt af op 24,24%.

2.4. Kandidaten met een migratieachtergrond: koplopers of staartrijders?

Om verkozen te geraken, moet je uiteraard op een kieslijst staan. Maar dat is niet genoeg. Als je geen goede plaats weet te bemachtigen, is de kans op het rode pluiche bijzonder klein. We zagen hierboven al dat er een positieve tendens is wat betreft het aantal kieskandidaten met een migratieachtergrond op de lijsten. Tussen de gemeenteraadsverkiezingen 2006-2012 nam de ondervertegenwoordiging in de centrumsteden sterk af. En ook tussen de lijsten van 2012 en die van 2014 zien we een positieve tendens.

Welke plaats krijgen kandidaten met een migratieachtergrond echter toebedeeld?

In kolommen 3 & 4 van tabellen 4a, 4b en 4c zie je het aantal en het percentage kandidaten met een Vlaams klinkende naam die op een bepaalde plaats staan (vb. nr. 1 van de 'effectieve' lijst). In de twee laatste kolommen zie je dezelfde weergave voor de kandidaten met een 'anderstalige' achternaam. We besteden hier ook aandacht aan de 1^e en 2^e opvolgersplaats, omdat we in 2.1. zagen dat in het Vlaams parlement 2009-2014 en het federaal parlement 2010-2014 heel wat parlementsleden met een migratieachtergrond hun zetel te danken hadden aan een goede plaats op de opvolgerslijst.

Tabel 4a: plaats op de lijst 2014 (Vlaams parlement)

	Totaal aantal kandidaten	Kandidaten 'Vlaams klinkende naam (absoluut cijfer)	Kandidaten 'Vlaams klinkende naam' (%)	Kandidaten 'anderstalige' naam (absoluut cijfer)	Kandidaten 'anderstalige' naam (%)
Nr. 1 eff.	41	40	97,56%	1	2,44%
Nr. 2 eff.	41	39	95,12%	2	4,88%
Nr. 3 eff.	41	36	87,80%	5	12,2%
Nr. 1 opv.	41	40	97,56%	1	2,44%
Nr. 2 opv.	41	40	97,56%	1	2,44%
Gemiddelden			95,12%		4,88%

Tabel 4b: plaats op de lijst 2014 (Federaal parlement)

	Totaal aantal kandidaten	Kandidaten 'Vlaams klinkende' naam (absoluut cijfer)	Kandidaten Vlaams klinkende' naam (%)	Kandidaten met 'vreemde' naam (absoluut cijfer)	Kandidaten met 'anderstalige' naam (%)
Nr. 1 eff.	42	39	92,85%	3	7,15%
Nr. 2 eff.	42	36	85,71%	6	14,29%
Nr. 3 eff.	42	36	85,71%	6	14,29%
Nr. 1 opv.	42	41	97,61%	1	2,39%
Nr. 2 opv.	42	39	92,85%	3	7,15%
Gemiddelden			90,95%		9,05%

Tabel 4c: plaats op de lijst 2014 (Brussels parlement)

		Kandidaten 'Vlaams klinkende' naam (absoluut cijfer)	Kandidaten 'Vlaams klinkende' naam (%)	Kandidaten 'anderstalige' naam (absoluut cijfer)	Kandidaten 'anderstalige' naam (%)
Nr. 1 eff.	6	6	100%	0	0,00%
Nr. 2 eff.	6	6	100%	0	0,00%
Nr. 3 eff.	6	5	83,33%	1	16,67%
Nr. 1 opv.	6	5	83,33%	1	16,67%
Nr. 2 opv.	6	6	100%	0	0,00%
Gemiddelden			93,33%		6,66%

Het aantal kieskandidaten met een migratieachtergrond dat een 'goede' plaats bemachtigde, ligt voor de 3 parlementen beduidend lager dan het aantal kandidaten zonder migratieachtergrond. Op de lijsten voor het Vlaams parlement zien we maar liefst een verschil van 88,6%-punt tussen het kandidaten met of zonder migratieachtergrond op plaatsen 1, 2 en 3 van de effectieve lijsten of plaatsen 1 en 2 van de opvolgerslijsten. Voor de federale lijsten is dat 81,9%-punt, voor het Brussels parlement 86,67%-punt.

Onze berekening is natuurlijk maar een inschatting: of een plaats kan bestempeld worden als ‘verkiezbaar’ hangt af van de partij en het kiesdistrict. Maar deze cijfers geven toch een indicatie: ook al is het de kiezer die beslist in het stemhokje, het zijn wel degelijk de partijen die beslissen over wie er al dan niet op een lijst komt, en welke plaatsen deze mensen dan krijgen.

Het lage aantal kandidaten met een migratieachtergrond op ‘goede’ plaatsen, doet vermoeden, dat ook in de toekomstige parlementen en regeringen de ondervertegenwoordiging van politici met een migratieachtergrond een feit zal zijn.

2.5. Verdeling naar afkomst van de kandidaten

Om na te gaan in hoeverre binnen de brede en diverse groep etnisch-culturele minderheden alle deelgroepen in gelijke mate deelnemen aan de politiek, hebben we de kandidaten met een etnisch-culturele achtergrond geanalyseerd naar afkomst.

Hiervoor hebben we in de namenlijst 6 groepen gemaakt van de meest voorkomende migratieachtergronden in Vlaanderen: Maghrebijnse, Turkse, Zuid-Europese (Italiaans, Spaans, Grieks), Centraal- en Oost-Europese, Aziatische en Subsaharaanse namen. Deze 6 groepen werden nog aangevuld met een groep ‘andere’. Kandidaten met een Vlaamse naam maar met ‘uiterlijke kenmerken’ die wijzen op een migratieachtergrond – veelal mensen die geadopteerd werden of mensen uit gemengde huwelijken – werden aan bovenstaande groepen toegewezen op basis van hun (vermoedelijke) geboorteregio of dat van hun ouder met migratieachtergrond.

In onderstaande tabellen is per namengroep het aantal personen op de lijsten te zien, en vervolgens het aandeel dat de namengroep daarbij inneemt in de totale etnisch-culturele diversiteit op de lijsten.

2.5.1. Eerdere bevindingen

Alvorens in te gaan op het beeld dat naar voorkomt uit de geturfde namen van de kieslijsten 2014, blikken we even terug op de trends die we opmerkten in de rapporten *Koplopers van de politieke participatie* en *Kleur op de lijst*.

In het rapport *Koplopers* zagen we dat namen uit de oudste migratielanden (waaronder Italië, Griekenland en Spanje) niet zo vaak voorkwamen bij de gemandateerden. Ook Subsaharaanse namen waren relatief schaars. In Brussel bleek de ‘Afrikaanse factor’ wel sterker. Maghrebijnse namen kwamen het vaakst voor, op enige afstand gevolgd door Turkse namen.

Deze bevindingen kwamen terug in het rapport *Kleur op de lijst* (zie tabel 5a). Dat toonde een hoog aantal van kandidaten met een Maghrebijnse naam, weerom gevolgd door mensen met een Turkse naam. Kandidaten met een Centraal- Oost-Europese naam of een Aziatische naam vormden telkens een aandeel van om en bij de 10%. Tussenin zaten de kandidaten met Zuid-Europese namen, goed voor ongeveer 12%. Mensen met een Subsaharaanse naam waren goed voor zo’n 7%.

Tabel 5a: aanwezigheid van etnische diversiteit op de lijsten van de gemeenteraadsverkiezingen 2012 (naar vermoede afkomst)

	Aantal personen op de lijsten (2012)	% van totaal etnisch-culturele minderheden op de lijsten (2012)
Maghrebijnse namen	79	29,70%
Turkse namen	61	22,93%
Italiaanse, Spaanse of Griekse namen	44	16,54%
Centraal- en Oost-Europese namen	31	11,65%
Aziatische namen	25	9,40%
Subsaharaanse namen	19	7,14%
Andere	7	2,63%
Totaal	266	100%

2.5.2. Vergelijking 2006-2012

Een vergelijking van de lijsten van de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 en 2012 liet een aantal interessante evoluties zien. In absolute aantallen stegen bijna alle namengroepen. De sterkste stijgingen lieten zich optekenen bij de mensen met een Turkse naam en met een Centraal- of Oost-Europese naam.

Het aandeel kandidaten met een Maghrebijnse naam ging achteruit, hoewel er in absolute cijfers nog sprake was van een lichte stijging. De relatieve daling was dan ook vooral te wijten aan de sterke stijging bij andere groepen. Overigens bleef dit de grootste groep.

Ook het aandeel kandidaten met een Italiaanse of Griekse naam ging achteruit (-5,48%-punt). Kandidaten met een Aziatische (+2,59%-punt) en Subsaharaans klinkende naam (+0,86%-punt) gingen er dan weer op vooruit wat hun relatief aandeel betreft.

Tabel 5b: evolutie van etnische diversiteit op de lijsten van de gemeenteraadsverkiezingen 2006 en 2012 (naar vermoede afkomst)

	Evolutie 2006-2012 in absolute aantallen	Evolutie 2006 – 2012 in aandeel van totale etnisch-culturele minderheden (in procentpunt)
Centraal- en Oost-Europese namen	+21	+6,42
Turkse namen	+24	+3,56
Aziatische namen	+12	+2,59
Subsaharaans Afrikaanse namen	+7	+0,86
Andere niet-Europese namen of uiterlijke kenmerken	-1	-1,56
Italiaanse, Spaanse of Griekse namen	+3	-4,93
Maghrebijnse namen	+9	-6,95
Totaal	+75	100

Tabel 5c: aanwezigheid van etnische diversiteit op de lijsten van de regionale en federale verkiezingen 2014 (naar vermoede afkomst)

Namen	Aantal personen op de lijsten (2014)	% van totaal etnisch-culturele minderheden op de lijsten (2014)
Maghrebijnse namen	86	39,81%
Turkse namen	45	20,83%
Zuid-Europese namen	20	9,25%
Centraal- en Oost-Europese namen	13	6,01%
Aziatische namen	25	11,57%
Susaharaanse namen	18	8,33%
Andere	9	4,16%
Totaal	216	100,00%

2.5.3. Trends 2014

Opvallend op de kieslijsten 2014 is de sterke aanwezigheid van Maghrebijnse namen (39,81%). Ook in de vorige rapporten stond deze namengroep op kop, maar in 2012 zagen we een relatieve daling. Daarvan is in 2014 niets meer te merken.

Waar Turkse namen meer voorkwamen in 2012 ten opzichte van 2006, zien we nu quasi een status quo (20,83% in 2014 t.o.v. 22,93% in 2012).

Zuid-Europese namen zijn er met 9,25% in 2014 t.o.v. 16,54% in 2012 een pak minder. In het rapport *Kleur op de lijst* wordt echter gewezen op een mogelijke foutmarge bij die namen, doordat Zuid-Amerikaanse namen mogelijks werden toegewezen aan de groep Zuid-Europa. Bij het turven van de kieslijsten 2014 werd bij twijfel over de herkomst van de kandidaten navraag gedaan bij de lokale afdelingen. Dit zorgde mogelijks voor een nauwkeurigere toewijzing van Zuid-Amerikaanse namen. Dat verklaart misschien meteen ook de stijging van de groep ‘andere’ namen, waaronder dus de Zuid-Amerikaanse.

In het oog springend is het lage aantal Centraal-en Oost-Europese namen. Waar dat op de kieslijsten 2012 11,65% van de totale groep kandidaten met een migratieachtergrond bedroeg, is dat op de lijsten van 2014 slechts 6,01%.

Aziatische en Subsaharaanse namen stijgen licht ten opzichte van 2012. Ze bevestigen daarmee de stijgende trend die al zichtbaar was tussen de lijsten van 2006 en 2012.

Dat de grote verschillen tussen het aantal vertegenwoordigers van een bepaalde afkomst niet (alleen) te wijten zijn aan hun algemene aanwezigheid, zien we als we een blik werpen op de cijfers naar herkomst van Jan Hertogen (www.npadata.be). Daarin zien we bijvoorbeeld dat het aantal mensen met een Maghrebijnse achtergrond en het aantal mensen met een Turkse achtergrond in Vlaanderen allebei rond de 10% van het totaal aantal mensen met een migratieachtergrond schommelt. Toch is er een groot verschil in absoluut aantal kandidaten tussen deze twee groepen: 40 kandidaten van Turkse origine versus 63 van Maghrebijnse origine.

2.6. Inkleuring = vervrouwelijking?

In ons rapport *Koplopers* stelden we dat inkleuring van de lijst, hand in hand gaat met verjonging en vervrouwelijking. Omdat we niet over de leeftijd van alle kandidaten beschikten bij de screening van de lijsten 2014, kunnen we helaas niet nagaan of die waarneming ook nu opgaat. We bezitten wel informatie over de sekse van elke verkiezingskandidaat. Dat gaf ons volgende plaatje:

Tabel 6a: man-vrouwverhouding op de kieslijsten

	Mannen met 'Vlaamse klinkende' naam (%)	Vrouwen met 'Vlaamse klinkende' naam	Mannen met 'anderstalige' naam (%)	Vrouwen met 'anderstalige' naam (%)
Verkiezingskandidaten	51,58%	48,41%	45,83%	54,16%

Met 48,41% vrouwelijke kandidaten met een 'Vlaams klinkende' naam tegenover 52,16% vrouwelijke kandidaten met een 'anderstalige' naam, zien we inderdaad dat meer kleur op de lijst ook voor deze verkiezingen wil zeggen dat inkleuring hand in hand gaat met vervrouwelijking.

3. Conclusies en aanbevelingen

We namen in dit rapport de mate van vertegenwoordiging weer van etnisch-culturele minderheden op kieslijsten. Hieronder vatten we even de opvallendste conclusies en trends samen. We eindigen met een aanbeveling aan de politieke partijen.

3.1. Conclusies

Op Limburg na is er in alle kiesdistricten nog sprake van een ondervertegenwoordiging van etnisch-culturele minderheden. De verschillen tussen kiesdistricten zijn echter groot. Vooral Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen scoren ondermaats. De ondervertegenwoordiging tekent zich iets harder af voor de lijsten van het federale parlement dan voor die van het Vlaamse parlement, maar de verschillen zijn niet significant. Opvallend is vooral de relatief lage vertegenwoordiging in Brussel en dat voor alle kiesniveaus.

De lijsten van het Vlaamse parlement kloppen af op 7,30% etnische kandidaten, die van het federale op 6,78% en die van het Brusselse parlement op 15,15%

De links-rechts-tegenstelling die we in 2006 zagen maar in 2012 leek te verzachten, is er weer helemaal. We zien een duidelijke kloof tussen de linksgeoriënteerde partijen PVDA, Groen en sp.a en de (centrum)rechtse partijen CD&V, Open VLD en N-VA. Bijna gaat de stelling op 'hoe linkser een partij, hoe meer etnische kandidaten'. Brussel is hierbij uitzondering op de regel.

Als we naar de peilingen¹ vlak voor de verkiezingen 2014 kijken, voorspellen de grote verschillen in vertegenwoordiging naargelang de partij niet veel goeds wat betreft kleur in het parlement. Voor het Vlaamse parlement wordt voorspeld dat N-VA, CD&V en Vlaams Belang de drie grootste partijen zullen zijn. Samen kapen ze naar verluidt 60% van de zetels weg. In het federale parlement bestaat de top 3 van de Vlaamse partijen wellicht uit N-VA, CD&V en Open VLD, samen mogelijks goed voor zo'n 65% van de Vlaamse zetels. Net die partijen met een laag aantal kieskandidaten uit etnisch-culturele minderheden bezetten na 25 mei waarschijnlijk het gros van het rode pluche.

Inzoomen op de plaatsen die kandidaten met een migratieachtergrond krijgen toebedeeld, leverde interessante informatie op. De mate van vertegenwoordiging stijgt dan wel op het Vlaamse en het federale niveau, het is zoeken naar kandidaten met een 'goede' plaats. Op de lijsten van het federale parlement wordt nog zo'n 9% van de 'goede' plaatsen ingevuld door kandidaten met een migratieachtergrond. Voor het Vlaamse en Brusselse parlement is dat maar respectievelijk 4,80% en 6,66%. Bijzonder jammer, net nu er door de staatshervorming meer bevoegdheden naar de regio's gaan.

Van alle burgers met een migratieachtergrond zijn die met een Maghrebijns klinkende naam het meest aanwezig op de lijsten voor de regionale en federale verkiezingen. Zij worden gevolgd door kandidaten met een Turkse en Zuid-Europese naam.

Met 48,41% vrouwelijke kandidaten met een 'Vlaams klinkende' naam tegenover 54,16% vrouwelijke kandidaten met een 'anderstalige' naam, blijft de vaststelling die we eerder al deden - inkleuring werkt vervrouwelijking in de hand - overeind.

---

¹ <http://www.knack.be/nieuws/belgie/nieuwe-peiling-n-va-haalt-monsterscore-van-34-8-procent-in-antwerpen/article-normal-143693.html>

3.2. Aanbevelingen

In hun artikel *Inclusie of instrumentalisering? Etnische minderheden in lokale partijen* (Celis, 2013) wijzen onderzoekers Karen Celis en Bram Wauters op het belang van échte politieke participatie van etnisch-culturele minderheden. Zij halen daarvoor drie redenen aan. Ten eerste zien zij het aantal personen met een migratieachtergrond in parlementen en gemeenteraden als een indicatie van de erkenning en de rechten die deze minderheden genieten in onze hedendaagse democratie. Daarnaast wijzen ze op het feit dat aanwezigheid van etnisch-culturele minderheden in onder andere het parlement de politieke participatie van etnisch-culturele minderheden ten goede komt. Ten derde stellen ze dat politici met een migratieachtergrond de kans verhogen dat er wetten en beleid in het voordeel van etnisch-culturele minderheden tot stand komen.

We zagen hierboven al dat etnisch-culturele minderheden nog niet 100% vertegenwoordigd zijn op de kieslijsten, maar dat het ten opzichte van eerdere screenings wel de goede kant opgaat.

Toch is er reden tot ongerustheid. In ons rapport *Kleur op de lijst* beschreven we de stijging van het aantal kieskandidaten met een migratieachtergrond in de centrumsteden tussen 2006 en 2012. Het aantal schepenen en burgemeesters zakte echter van 6,19% in 2006 naar 5,30% in 2012. Het aantal gemeenteraadsleden bleef min of meer stabiel: van 8,6% in 2006 naar 8,4% in 2012 (Minderhedenforum, 2013).

In dit 3^e rapport zagen we dat etnisch-culturele minderheden beduidend minder vaak terechtkomen op de schaarse ‘goede’ plaatsen op de lijsten. De kans op een gelijke vertegenwoordiging in de parlementen, kelderen daar serieus mee.

Daarom geven we hier twee aanbevelingen mee, die we eerder al gaven naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen in 2012:

- ➔ Alle politieke partijen leveren (ook buiten verkiezingsperiodes) inspanningen voor een duurzame investering in de politieke participatie van etnische minderheden binnen de eigen werking. Ze voeren een integraal diversiteitsbeleid dat niet enkel gericht is op kiezers en kandidaten, maar ook op parlementsleden, leden, werknemers, kabinetsmedewerkers, toeleveranciers en gezagsfuncties. Ze benaderen kandidaten uit etnisch-culturele minderheden ruim op tijd en niet vlak voor de verkiezingen. Lokale politieke fracties houden ook na de verkiezingen rekening met de voorkeur van alle kiezers: wie veel stemmen haalt, moet ook een mandaat kunnen opnemen. Politieke partijen laten beginnende parlementsleden niet aan hun lot over maar bieden voldoende begeleiding.
- ➔ Uiteraard laat etnisch-culturele diversiteit zich niet herleiden tot koppen tellen. Verzoeken van kiezers uit etnisch-culturele minderheden ernstig nemen is een verantwoordelijkheid van alle politici. Persoonlijk voeling hebben met etnisch-culturele minderheden kan daarbij een meerwaarde betekenen, maar is noch must noch een garantie. We vragen dan ook aan alle politici, ongeacht hun etnische afkomst, om netwerken uit te bouwen met etnisch-culturele minderheden en om antidiscriminatie, gelijke kansen en diversiteit op de agenda te zetten.

Bibliografie

- Celis, K. W. (2013). Instrumentalisering of politieke participatie. Etnische minderheden in lokale partijen. In K. V. Deschouwer, *Op zoek naar kiezers: lokale partijafdelingen en de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2012* (pp. 73-91). Brussel: Academic and Scientific Publishers.
- Meknouzi, S. e. (2012). *Kleur op de lijst. Tweede rapport etnische diversiteit in de lokale politiek*. Schaarbeek: Minderhedenforum.
- Messiaen, M. (2012). *Koplopers van de politieke participatie. Rapport etnische diversiteit bij lokale mandatarissen*. Schaarbeek: Minderhedenforum.
- Minderhedenforum. (2013). *Factsheet 'Etnische diversiteit bij lokale mandatarissen'*. Schaarbeek: Minderhedenforum.